अंगुष्ठेति अंगुष्ठमात्रेहृदयेप्रतिष्ठितत्वादंगुष्ठमात्रः एतेनहृदयपुंडरीकंध्यानस्थलमुपदिष्टंभवति पुरुषःपूर्णःअंतरात्माबाह्यात्मभ्योन्नमयादिभ्यःपंचभ्यआंतरः लिंगस्यपंचप्राणमनोबुद्धिदशेंद्रियात्मकस्यलिंग
शरीरस्यसंबंधेननित्यंसयातिइहलोकपरलोकौजायत्स्वप्नौवागच्छति तंईशंयमयितारं ईड्यंस्तुत्यंअनुकल्पंउपाधिमनुसर्वकार्येषुसमर्थं आद्यंमूलकारणं विराजमानंप्रत्यक्चैतन्यरूपेणप्रकाशमानमपिमूढाः
नपश्यंति तंयोगिनःपश्यंति ॥ १५ ॥ नन्वंगुष्ठमात्रस्यहृदयेस्थितस्यहृदयतापेनतापप्राप्तिरपिस्यात्तथाचतापस्वभावस्यकुतोमुक्तिरित्याशंक्यतस्यकदाचिदपितापोनास्तीत्याह असाधनाइति मानुषेषुसंघा
ताभिमानिषुजीवेषुकेचिदसाधनाःशमादिहीनाःकेचित्ससाधनास्तद्युक्तावाभवंतु तत्स्थंएतद्ब्रह्मसमानंनिर्विकारं असंगोह्ययंपुरुषइत्यसंगत्वश्रुतेः एवंमुक्तबद्धयोरपीत्याह समानमिति कस्तर्हिमुक्तेषुविशे
षइत्यतआह मुक्ताइति तत्रतेषुमध्येमुक्ताःमध्वःमधुनःब्रह्मरसस्यउत्संउत्कर्षपरांकाष्ठांसमापुःसंप्राप्ताः अयंभावः अवस्थांतरगतस्यदुःखस्यावस्थांतरेऽदर्शनादुपाधिधर्मएवदुःखंभ्रांत्याउपहितेपिभातिस्फ
टिकेइवजपाकुसुमलौहित्यं सर्वात्मनाउपाधित्यागात्तुमुक्तानांनदुःखस्पर्शोऽस्तीतितेनिरतिशयानंदभाजइति यएवंसमानस्तंयोगिनःपश्यंति ॥ १६ ॥ एवंब्रह्मप्राप्तौसर्वफलावाप्तिकृतकृत्यतांचाह
उभाविति उभौलोकौआत्मलोकंअनात्मलोकंचविद्ययाब्रह्माकारयाअंतःकरणवृत्त्याअहमेवेदंसर्वोस्मीतिसार्वात्म्याकारयाचवृत्त्याव्याप्यप्रकाश्यज्ञात्वायातिप्रारब्धकर्मावष्टब्धदेहःसन्संचरतिविद्वान् यदै

अंगुष्ठमात्रःपुरुषोंतरात्मालिंगस्ययोगेनसयातिनित्यं॥ तमीशमीड्यमनुकल्पमाद्यंपश्यंतिमूढानविराजमानं॥ योगिनस्तं० ॥ १५ ॥ असाधनावापिससा
धनावासमानमेतद्दृश्यतेमानुषेषु॥ समानमेतदमृतस्येतरस्यमुक्तास्तत्रमध्वउत्संसमापुः॥ योगिनस्तं० ॥ १६ ॥ उभौलोकौविद्ययाव्याप्ययातितदाद्भुतंचाद्भु
तमग्निहोत्रं॥ मातेब्राह्मीलघुतामादधीतप्रज्ञानंस्यान्नामधीरालभंते॥ योगिनस्तंप्रपश्यं० ॥ १७॥ एवंरूपोमहात्मासपावकंपुरुषोगिरन्॥ योवैतंपुरुषंवेदत
स्येहार्थोनरिष्यते॥ योगिनस्तं० ॥ १८ ॥ यःसहस्रंसहस्राणांपक्षान्संतत्यसंपतेत्॥ मध्यमेमध्यआगच्छेदपिचेत्स्यान्मनोजवः॥ योगिनस्तंप्रपश्यं० ॥ १९ ॥

वंतदाअद्भुतमप्यग्निहोत्रंअस्यद्भुतमेवभवति ज्ञानेसर्वाणिकर्मफलान्यंतर्भवंतीत्यर्थः अतःब्राह्मीवाक्तेतवअहंमहानस्मीतिवदतःलघुतांनीचत्वंमादधीतमाकरोतु अहंदासोस्मीतिमाब्रूहीत्यर्थः तंचेद्ब्रूयुरतिवाद्य
सीत्यतिवाद्यस्मीतिब्रूयान्नापन्हुवीतेतिश्रुत्यैवब्रह्मविदामतिवादित्वदोषोनास्तीतिप्रदर्शितं प्रज्ञानमितिअस्यनामैवस्यात् प्रज्ञानंब्रह्मेति ब्रह्मविद्ब्रह्मैवेतिचश्रुतिभ्यां ब्रह्मणाविद्वद्रूपेणस्वमाहात्म्यंनगोपनीयमधिका
रिष्वेव प्राकृतेषुतुगोपनीयमेव तथाचरेतवैयोगीसतांधर्ममदूषयन् जनायथावमन्येरन्गच्छेयुर्नैवसंगतमिति एतच्चप्रज्ञानमितिनामधीराःध्यानवंतएवलभंते यस्यनामप्रज्ञानंतंयोगिनःपश्यंति ॥ १७॥ एवंरूपो
वाङ्मनसातीतोजगज्जन्मादियोनिर्निर्विकारोयोगैकगम्योयज्ज्ञानान्महापूज्यत्वंलभ्यतेकर्मलोपदोषश्चनास्तिसएवंरूपःपरमात्मापावकंभोक्तारंजीवं गिरन्आत्मनिसंहरन् पुरुषंपूर्णंतंयोवेदतस्यअर्थःपुरुषार्थो
मोक्षोनरिष्यतेनहिंस्यते कर्मफलवत्ज्ञानफलंनानित्यमित्यर्थः यस्यज्ञानादर्थनाशोनास्तितंयोगिनःपश्यंति ॥ १८ ॥ नकेवलंमोक्षएवज्ञानतःस्यात्अपितुसर्वंदूरस्थमपिआत्मन्यंतर्भूतमेवास्तीत्याह यइति द
शलक्षाणिअनंतान्वापक्षान्कृत्वायोदूरेगच्छेत्सोपिमध्येशरीरांतःमध्यमेमध्यस्थेहृदयस्थेपरमेश्वरेआगच्छेदेव विप्रकृष्टमप्यर्थंहार्दाकाशेयोगिनःपश्यंतीत्यर्थः एतच्चातीतानागतादेरप्युपलक्षणं तथाचहार्दा
काशंप्रकृत्यश्रूयते यच्चास्येहास्तियच्चनास्तिसर्वंतदत्रगत्वाविंदतइति यत्रदूरस्थोप्यस्तितंयोगिनःपश्यंति ॥ १९ ॥

Digitized by Google